

Management summary

ČR jako skládkovací velmoc

Evropské a národní předpisy týkající se odpadového hospodářství lze zjednodušeně charakterizovat jako soubor pravidel, který by měl vést ke zvýšení recyklace, materiálového a energetického využití odpadů a k minimalizaci skládkování. Politika minulých českých vlád výrazně preferovala recyklaci, případně materiálové využití odpadů, kde se Česká republika postupně stává zemí na úrovni západoevropských standardů (v některých oblastech jako např. recyklace plastových lahví je dokonce evropskou špičkou). Ovšem zcela marginální je oblast energetického využívání odpadů. A i v této oblasti je vidět preference mechanicko-biologické úpravy a výroby alternativních paliv před přímým využitím ve spalovnách.

Důsledkem těchto politik je stále vysoká míra skládkování, která dosahuje cca 60 až 70% komunálních odpadů a tento podíl dokonce mírně roste. **Z cca 4 mil. tun komunálního odpadu je v ČR energeticky využito pouze 10 až 15 procent. Z cca 1,25 mil. tun nebezpečných odpadů je v ČR energeticky využito pouze 3 až 4 procenta.** Nejenom, že není využíván veškerý potenciál, který odpady poskytují, ale také se ČR vystavuje sankcím ze strany EU, neboť díky zanedbání výstavby spaloven a v podstatě odmítnutím energetického využívání odpadů **ČR nebude schopna splnit některé cíle stanovené v evropských směrnicih ohledně poklesu množství skládkovaných biologicky rozložitelných odpadů** oproti roku 1995 (do roku 2010 o 25 %, do roku 2013 o 50 % a do roku 2020 o 65 % méně BRKO než v roce 1995). Požadované a žádoucí snižování množství odstraněných odpadů a zvýšení podílu využívaných odpadů není možné dosáhnout pouhou recyklací a materiálovým využíváním. Jako součást celého procesu je nutné využívat přímé energetické využívání odpadů, které jako svůj vedlejší produkt zvýší také materiálové využití odpadů, neboť ze zbytků po spálení jsou extrahovány další materiály, které by byly skládkováním zcela ztraceny.

Efekty využití potenciálu energetického využívání odpadů

Dnešní kapacita spaloven činí cca 630 tisíc tun zpracovaného odpadu ročně a je využita zhruba ze dvou třetin. V ČR existuje potenciál pro výstavbu dodatečných cca 25 bloků pro energetické využívání odpadů o kapacitě až 2,5 mil. tun komunálního odpadu ročně. Pokud by byl tento potenciál plně využit, pak díky energetickému využívání odpadů dojde:

- ke snížení odpadu ke skládkování (objemově o cca 90%, hmotnostně o 60-70%);
- k neutralizaci emisí (CO₂ a dalších skleníkových plynů) odhadem ve výši 0,8 mil. tCO₂/rok, což znamená hodnotu přes 8 mil. EUR/rok při stávajících cenách Kyótských kreditů, což činí zhruba 200 mil. Kč;
- zvýšení produkce tepla a elektřiny z obnovitelných zdrojů odhadem ve výši cca 16 tis. TJ/rok tepla a 500 GWh/rok u elektřiny;
- ke zvýšení soběstačnosti v oblasti primárních energetických zdrojů, resp. ke snížení dovozní závislosti – spalování odpadů by mohlo nahradit ekvivalent 750 mil. m³/rok dováženého zemního plynu (tj. cca 7% všech dovozů); k úspoře primárních energetických zdrojů – spalování odpadů by mohlo nahradit ekvivalent 2,15 mil. tun/rok těženého hnědého uhlí (tj. cca 5% veškeré současné těžby). V jakémkoliv uvažovaném scénáři ohledně produkce hnědého uhlí v ČR platí, že pokles produkce v následujících deseti letech bude činit nejméně 6 mil. tun. Využití SKO jako zdroje paliva místo HU by nahradilo zhruba třetinu tohoto poklesu.

Zde vypočtená data vycházejí pouze z odhadu potenciálu využití komunálního odpadu, neboť odhad potenciálu termického využití nebezpečného odpadu je velmi problematické provést, neboť je velká variabilita ve složení NO, v míře využití vyrobeného tepla a typu paliva, které je jím nahrazeno nebo by jím bylo potenciálně nahrazeno. Uvedená data je tedy možné označit za minimální možné přínosy při plném využití potenciálu energetického využívání odpadů v ČR.

Pokud bychom porovnali výstavbu spaloven SKO s dnes platnými politikami podpory výroby elektřiny z OZE, pak i kdyby byla výstavba spaloven SKO dotovaná ze 100%, pak by se stále jednalo asi o třikrát levnější alternativu podpory výroby elektřiny z OZE, než jsou dotované výkupy elektřiny z fotovoltaických elektráren.

Důvody nízkého využití energetického využívání odpadů

Důvody, proč není energetické využívání odpadů rozvinuto tak významně v ČR jako v jiných zemích západní Evropy, lze shrnout do následujících bodů:

- Nerovné podmínky na odpadovém trhu – preference ze strany nastavených podmínek a státních orgánů pro jiné způsoby odstraňování a zpracování odpadů (skládkování, recyklace/kompostování, preference MBÚ, existence dotačních programů pro jiné způsoby zpracování odpadů a jiné technologie);
- Nerovné podmínky na trhu s elektřinou a teplem – pro teplárny a elektrárny jsou požadovány podstatně méně přísné limity pro spalování i ve způsobu zjišťování a také co do rozsahu analyzovaných a zjišťovaných prvků či látek ve spalinách;
- Apriorní požadavky na konstrukci spaloven (vždy kogenerace, velikost kapacit atd.);
- Podpora jiných energetických zdrojů při podpoře výroby elektřiny a tepla z obnovitelných zdrojů při současném nepodporování energetického využívání odpadů;
- Veřejné mínění, které je obráceno proti spalovnám obecně a proti spalovnám nebezpečného odpadu zvláště.

Návrhy pro zvýšení energetického využívání odpadů

Z výše řečeného vyplývá poměrně jednoznačně množství návrhů, jak pro investory atraktivně investice do spaloven. Cílem těchto návrhů je zvýšit energetické využití odpadů v ČR, což je nejenom v souladu s politikou evropských zemí, EU jako takové, ale i s dalšími pro stát závaznými (a jím vytvořenými dokumenty), zejména se Státní energetickou koncepcí a koneckonců v souladu se zdravým rozumem. Tyto návrhy lze shrnout do následujících bodů:

- Vyrovnání podnikatelského prostředí s ostatní produkcí elektřiny a tepla, zejména ve smyslu srovnání podmínek pro provoz spaloven (tj. přiblížení limitů stanovených pro jiné zdroje limitům stanovených spalovnám nebo naopak a srovnání nároků na způsob měření znečišťujících látek).
- Neomezování výstavby spaloven apriorními pravidly týkajícími se konstrukce spaloven a výběru jejích technologií či způsobu využití vyrobeného tepla.
- Omezení přímé a nepřímé podpory výroby elektřiny z RES.
- Zajištění možnosti odbytu vyrobené energie (povinný výkup tepla a elektřiny) společně s nastavením motivačních podmínek (např. formou zeleného bonusu).
- Rozšíření možností pro získání dotací z evropských a národních programů.

- Zvýšení poplatků za uložení odpadů na skládky při současném nezatěžování termického zpracování poplatky a daněmi.
- Zrušení zákazů dovozu odpadů pro jeho energetické využití.
- Ponechání spaloven mimo systém ETS.
- Využití prostředků z prodeje Kyótských kreditů pro podporu výstavby spaloven.

Tyto body jsou dále zpracovány v zásadách novely Zákona o odpadech a příslušných předpisů v oblasti energetického využívání odpadů.